

MATEMÀTICA ANATÒMICA

Només d'entrar el dinosaure no hi era, però això no va afectar la nostra fidelitat als *Amics de les Arts*. Segurament si l'haguéssim trobat allí ens hauríem posat a cantar i, també segurament, ens haurien fet fora del museu (atemptar contra l'oïda de la gent a la pàtria de Mozart segurament ha de ser terrorisme).

Superada aquesta prova iniciàtica, les grans sales del *Naturhistorisches Museum* de Viena s'obrien davant nostre com una mena de peatge afegit. Cap problema, som catalans. El nostre objectiu estava situat estratègicament al bell mig del circuit expositiu, cosa que ens obligava a caminar entre una munió de minerals de tota mena. Per no semblar ingrats, de tant en tant paràvem a fer veure que ens interessava alguna pedra llampant o un tros de meteorit (deu ni do la colla que en tenen!) i, de pas, recuperàvem l'alè.

Era un escenari estrany per a nosaltres. De fet, ningú de la família havia entrat mai en un museu d'història natural, i el referent més proper que en teníem era *Una noche en el Museo*. A casa nostra som de lletres, que hi farem. Aquell venerable temple de la ciència no l'hauríem pas visitat si el pare, per pura casualitat, no s'hagués fixat en una propaganda de l'hotel. La descoberta va alterar els plans del viatge: la Venus de Willendorf estava allí! La mare donava per fet que seria en algun petit museu arqueològic del lloc on la van trobar, i en cap altra visita anterior a Viena —per a la mare *Vindobona*, que és de llatí— se'ls havia ocorregut que la peça que il·lustra el Paleolític en tots els manuals escolars del món, estava en un museu com aquell, envoltada d'expositors de fusta de quan la Sissí era emperadriu.

Però allí estava, en una saleta especial al mig del museu i amb un rètol ben gran a la porta. Tot ben "presidencial". Era evident que el *Natur* assumia que totes les pedres i ossamentes no eren més que la salsa que acompanyava el tall. La justificació de la seva presència allí —un itinerari pedagògic des de la creació del planeta fins el paleolític—, s'aguantava pels pèls (visca els accents!), però tant era.

Ens sentíem molt afortunats. Hi ha qui pensa que patim una forma de fetitxisme. Hem vist les coves del Cogul, Empúries, Tàrraco, la Dama d'Elx, la Nefertiti, els Toros de Guisando, entre molts altres, sense comptar el matrimoni Arnolfini —una deure pels *Amics de les Arts*—, les calçotades a Poblet i a Santes Creus, i la Gioconda (veure-la envoltat de disset mil asiàtics segur que no compta). El cas és que la majoria dels sants del llibre d'Història de l'ESO tenen el corresponent magneto a la porta de la nevera, testimoniatge de la nostra personal visita. Aquell matí ens sentíem com una criatura a la qual li surt el darrer cromó que li completa l'àlbum.

Vam entrar a la saleta amb tot el respecte que ens quedava després de sentir la bateria d'acudits d'un grup de Morella, que *eixien* de veure la “Tia Vicenta” (tardarem en oblidar l'acudit del *Pronokal*). Les senyores que ens precedien, segurament per la incomprensió lingüística, els reprovaren l'actitud amb la seva cara, cosa que va generar encara més acudits dels valencians, ara sobre el trànsit intestinal de les reprovadores. En resum, que ens vam plantar davant la Venus reprimint-nos la riallada. Però un cop dins, juntament amb les dues senyores, que semblaven mare i filla, o tieta i neboda, la cosa es va calmar. Parlaven —i no massa fluix, per cert— en francès, però la samarreta de la Universitat Laval que duia la més jove n'identificava l'origen *québécoise* (cosa que va inquietar al pare, que des de que va veure *Amélie* creu que les turistes del Quebec porten mala sort).

Malgrat el retret als morellans, les *québécoises* van resultar prou comunicatives. Una mica rares, això sí: en comptes de fer-se la previsible foto amb les seves cares a banda i banda de la Venus, ens van demanar que els hi féssim una foto amb els seus punys a banda i banda, amb la clara intenció de comparar-los amb el volum de la Venus. Per la nostra reacció devien deduir que no ho trobàvem del tot normal, i potser per això es van sentir obligades a justificar-se. Sort que des del *Brexit* a casa tots estudiem francès. Així vam poder saber que les dues eren, efectivament,

québécoises, i que ambdues eren, curiosament, matemàtiques. O quasi. La gran era professora del *Département de Mathématiques et de Statistique*, mentre que la jove era alumna del *Maîtrise en Mathématiques*. No vam aclarir quina era la relació, però el pare no va descartar la familiar (diu que el món universitari és “molt familiar”).

En el temps que vivim, el seu interès per comparar el puny amb la Venus, resultava un xic inquietant. Després de soltar-nos, sense sol·licitud ni cita prèvia, una apologia de les Matemàtiques que ens permeten *maîtriser les fondaments du raisonnement dans toutes les Sciences (sic)*, ens van explicar que no eren allí mogudes per l'interès artístic o arqueològic de la peça, sinó per la teoria d'Ananies de Shirak, un matemàtic armeni medieval, que havia dit que la primera mesura emprada pels humans fou el puny, i que després vindrien els peus, els polses, els colzes, les passes i tota la resta d'unitats anatòmiques. Elles creien que hi podia haver una base científica en aquella intuïció, fins al punt que la jove es plantejava fer un estudi al respecte, dirigit per la seva acompanyant i amb la col·laboració de col·legues d'altres ciències. Hi ha gent per a tot, vam pensar.

Però el resultat ja us el podeu imaginar: tots quatre fent-nos la foto amb el puny a tocar de la pobra Venus, sota la mirada d'uns portuguesos (residents a Andorra, naturalment) que no van dubtar a imitar-nos, com aquell que compleix un deute ritual. Si ho arriben a veure els de Morella munten una festa major.

Sortírem directes cap a la botiga del museu. Ja us podeu imaginar la intenció. Les reproduccions de la Venus a escala natural no eren precisament barates però no teníem opció. Vam posar la figureta al mig de la taula de la cafeteria on ens preniem el *Sacher* de rigor. La mare, després d'aventurar que aquell pastís era fet a Montcada i Reixac, va començar a especular sobre escenes de la mitologia grega on el puny hi tenia algun paper —poques—, i a recomptar peus, pams, estadis i que se jo quantes unitats més del temps d'Ulisses. El pare es concentrava en el

pastis. Ma germana aportava el seu granet d'humor a la ciència preguntant si les ungles dels peus quedaven dins o fora de la mesura. Per la meua part, la relació d'una escultura paleolítica amb un armeni del segle setè i unes matemàtiques *québécoises* em resultava fascinant. Aquella visita no programada semblava que ens havia transportat a una dimensió inesperada.

El descobriment semblava tenir efectes secundaris. Els nostres ulls sistemàticament escrutaven els punys de cada persona que entrava i sortia de la cafeteria. Els comentaris resultaven quasi delirants. La cosa va durar hores. Aquella nit, al concert del Kursalon, tots quatre teníem la mirada posada a les mans dels músics de l'orquestra, i quan van tocar la *Marxa Radetzky* en les de l'entusiasta públic asiàtic.

L'endemà tinguérem debats familiars tot el dia. Passejant pel Belvedere i a dalt de la sínia del Prater. La Venus no arriba ni als deu centímetres; com a mesura d'un puny masculí resulta una mica escassa: potser els nostres avantpassats paleolífics eren més menuts i tot anava en proporció. Leonardo, que de proporcions anatòmiques en sabia alguna cosa, va dibuixar el seu arxifamós Home de Vitruvi amb les mans esteses (i els peus de perfil, per cert), cosa que ens hauria de fer dubtar que el puny tancat tingui una proporció concreta amb la resta del cos: potser la proporció del puny existeix malgrat la nostra ignorància. El puny no és un motiu heràldic ni iconogràfic clàssic (els revolucionaris, els *Black Panthers* i la resta són contemporanis), i si hagués estat una mesura emprada hauria deixat algun rastre: potser és una imatge difícil d'integrar en les arts decoratives. El puny representa una dimensió menor que la mà, el pam o el peu, per la qual cosa el seu ús *meditori* seria encara més limitat: potser la seva utilitat va decaure per aquesta raó.

Quan la llista de *potsets* era ja massa llarga es va fer evident que allò era una idea absurda. Camí de l'aeroport ja havíem arribat a la conclusió que la Venus tenia l'alçada i volum que li va dictar la pedra en la que fou esculpida i prou; que l'armeni de Shirak va existir, però està per

veure que hagués formulat una teoria “pro-puny mesurador”; i, finalment, que les *québécoises* potser estaven més atretes per l'esoterisme que per les matemàtiques.

Resolt el tema, en arribar a l'aeroport vam procedir a facturar les maletes. Sabedors de com les maltracten, vam posar la Venus a la bossa de mà de ma germana. Havíem pagat massa diners per ella. Al passar el control d'accés, un dels agents, amb cara de poques bromes, aturà la bossa i reclamà la presència de ma germana i dels pares, al veure que era una menor. Aquestes situacions són sempre molt incòmodes, amb tothom mirant al voltant, amb ganes de veure que sortirà del barret. Com era d'esperar, l'objecte que havia provocat la crida era la Venus. L'agent va passar de malcarat a foteta: es va atrevir a dir-li en hispano-mallorquí a mà germana que no la prenguéis com a model. Aclarida la qüestió, el pare li preguntà si hi havia algun problema per passar-la. L'agent el mirà sorprès i li respongué: és clar que no, la Venus és la mida màxima per als objectes de pedra, i allargant el braç li diu:

— *Es como un puño. ¿Lo ve?*

Vam quedar tan atònits que ni al veure passar les dues *québécoises* disfressades de camperoles tiroleses vam poder obrir la boca. Ens van saludar amb el puny, per cert.